

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

замісу, що сприяє тривалому росту. Демократія означає організації і правила, але крім того, вона означає культуру і поведінку... Третя причина – демократія може підсилити здатність економіки до підйому, якщо над нею не бере гору політика» [2].

У становленні системи економічної демократії одна із головних ролей належить виборчим змаганням. Адже, саме регулярні, вільні та демократичні вибори здатні сформувати ефективну систему політичного представництва. У свою чергу, політичне представництво більшості сприяє справедливому перерозподілу суспільного блага від одних категорій громадян до інших за допомогою впливу на бюджетну політику.

Ринкова економіка, яка довела свою ефективність для зростання благополуччя найбільш активних громадян – підприємців, має бути пом'якшена демократією задля уникнення класових конфліктів і революцій та забезпечення стабільного функціонування економічних та політичних інститутів. У процесі наукового обґрунтування становлення системи економічної демократії вбачається необхідність синергії політичної науки та економічної теорії.

Список використаних джерел:

1. Кампо В. Конституційна демократія та ринкова економіка (полемічні замітки з приводу однієї статті). *Часопис «Критика»*. 2019. Рік XXIII. Число 3–4 (257–258). С. 2–10.
2. Колодко Г. В. Від шоку до терапії. Економіка і політика трансформації. Львів, 2004. 250 с. URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/kolodko/kolodko-4.htm>
3. Цвих В. Ф. Профспілки і громадське суспільство: особливості парадигми відносин : автореф. дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 2004. 36 с.
4. Yakovlev D., Borovyk L., Diachenko O. The voice of the middle class and economic democracy in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. № 8 (3). P. 220-227. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-3-220-227>

Ключові слова: економічна демократія, політична наука, політичне представництво, середній клас, профспілки, вибори, суспільне благо.

Key words: economic democracy, political science, political representation, middle class, trade unions, elections, public good.

ФАРТУШНИЙ ДМИТРО СЕРГІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

СИТУАЦІЯ ВИБОРУ ТА ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР В УКРАЇНІ

Демократичний електоральний процес передбачає альтернативність. Громадяни мають обирати з-поміж двох або більшої кількості альтернативних кандидатів, партій, ідеологій та програм. При цьому, альтернативи мають бути справжніми, а не удаваними. Це потребує створення належного підґрунтя раціонального демократичного вибору.

Мають бути визначені правові умови, наявний політичний плюралізм, свобода вибору, впроваджені принципи публічності та відкритості, забезпечена рівність учасників, раціональна аргументація, політична компетентність як громадян (тих, хто обирає), так і політиків (тих, кого обирають). Йдеться також про необхідність утворення та усвідомлення комплексного та багатфакторного явища політичного життя демократичних країн – «ситуацію вибору». Вона містить певну проблему, визначення альтернативних шляхів її вирішення, обрання однієї із альтернатив, реалізацію вибору.

Якщо йдеться про загальнонаціональні вибори, то проблема має бути актуальною та значущою для більшості громадян країни, а якщо про місцеві – стосуватись конкретного району, міста, села чи селища. Усі без виключення учасники електорального процесу усвідомлюють, що знаходяться у ситуації вибору і мають обрати одну із альтернатив. Кожний конкретний вибір (як індивідуальний так і колективний) залежить від специфічного поєднання внутрішніх та зовнішніх мотивів. Він відбувається у просторі між егоїстичними мотивами поведінки та розумінням суспільного блага і спільного інтересу. Окрім усього, у науковій літературі зустрічаємо інтерпретацію вибору як інтелектуальної гри, дуже серйозної за ставленням учасників та наслідками для країни. Незважаючи на те, що в останні десятиріччя простір електорального вибору в Україні конструюється відповідно до маркетингового підходу (визначення цільової аудиторії, її цінностей та потреб і спрямування на цю групу політичної реклами, тобто її «таргетування»), громадяни обирали не лише окремих лідерів чи партії, а й робили вибір зовнішньополітичного напрямку інтеграції. Мова йде про вибір європейських орієнтирів розвитку.

У процесі застосування маркетингового підходу до електорального вибору слід наголосити на зв'язку між «ситуацією вибору» та «картиною світу» й «порядком денним» суспільства. Відзначимо, що сам процес вибору у сучасних умовах становлення цифрового суспільства відбувається між двома альтернативами: медіатизацією політики та раціональним дискурсом, що має ґрунтуватись на етиці. Погодимося із наступним: «Крізь призму того чи іншого вибору можна побачити спільну «картину світу», характерну для усього суспільства у відповідному часі та просторі. Можна стверджувати великий ступінь адекватності застосування поняття «ситуації вибору» щодо аналізу вибору в сучасному українському суспільстві. Політичний вибір, під впливом процесів медіатизації та глобалізації, демократизації та раціоналізації створює умови й формує нові альтернативи, а отже – продукує нові політичні ситуації пострадянського періоду: від «медіа шоу» та театралізації політики з розігруванням смислу, або владної цензури та пропаганди до спроб комунікативної дії, спрямованої на досягнення компромісу та порозуміння за допомогою раціональних дебатів, що ґрунтуються на етиці» [4].

Час від часу, як індивіди так і держави опиняються у ситуації екзистенціального вибору, яка полягає у визначальному виборі за принципом «або – або». Україна в умовах війни знаходиться саме

у ситуації екзистенціального вибору. Цей вибір – ситуація найвищого напруження духовних та фізичних сил, він пов'язується із свободою вибору та відповідальністю перед наступними поколіннями, стражданнями та необхідністю подолати страх.

У сучасних умовах медіатизація політики утворює загрозу перетворення усієї ситуації електорального вибору на симулякр. У такому випадку, «Вибір набуває автономного статусу та переноситься у віртуальну площину, яка конструюється медіа. Симулякр вдало «маскує і спотворює» фундаментальну реальність політичного вибору, маскує відсутність «фундаментальної» реальності, взагалі не має стосунку до жодної реальності. І якщо симулякри першого порядку («підробки», «фальш-копії» реальності) та другого порядку (конвеєрні серії, які мають еквівалентну цінність) співвідносяться із соціальною інтерацією та вибором традиційного та модерного суспільств, то симулякри третього порядку, які прив'язані до мас-медіа та комунікації, утворюють гіперреальність, що позбавлена будь-якого референта» [4]. Відзначимо, що це глобальна проблема, яка характеризує світ постмодерну. А якщо для позначення епохи після розпаду СРСР використовувати термін «посткомунізм», то можна погодитись із тим, що проблема електоральних симулякрів сягає корінням радянської доби. Відзначимо: «Українська Радянська Соціалістична Республіка – це якраз і є великий симулякр. Симулякрами були і її інституції, і українська «соціалістична культура», котра, як відомо, вважалася національною за формою і соціалістичною за змістом. Симулякризоване українство почалося активно використовуватися політиками. Взагалі симулякризація українського політичного життя – це окрема тема. Напевно, навіть «тверді» прихильники тих чи інших політичних сил мало вірять у те, що проголошують їхні лідери» [1].

Український дослідник Ю. Олійник стверджує, що електоральний вибір відбувається між партіями-симулякрами, створеними олігархатом. Він виокремлює дві моделі деформації партійного будівництва: «Перша – партійна структура виступає просто виразником інтересів ворожих етнічних груп та їхніх еліт, з процвітаням принципів кланової побудови політики. Інша деформація – партії стають лише симулякром місцевих олігархів чи зовнішніх спонсорів, що або фальшують вибори, або скуповують голоси... Загалом бачимо домінування проєктів «на одне скликання», що, по суті, тримаються на фінансово-медійній підтримці олігархів та зовнішніх спонсорів. Водночас політична пропаганда (особливо на перших етапах) прагне охопити якомога ширше поле виборців, хоча і з певними відмінностями (приклад «Слуг Народу» і «Голосу» – орієнтація на різні відтінки електорату зі схожою програмою). По суті, у 2019 р. не було якісної новели – схожі проєкти розроблялись понад 20 років – можна згадати «Озимо покоління», «Партію зелених», «Самопоміч» [2]. На думку політолога Ю. Шведа українські політичні партії перетворились на «машини для голосування» (Шведа Юрій. Політичні партії чи симулякри? <https://zaxid.net/news/>). Вони практично не виконують функцію політичного представництва інтересів широких соціальних верств,

а зосереджуються на технологіях електорального вибору. Ю. Шведа у статті «Політичні партії чи симулякри» вважає, що «Перетворення політичних партій України у «машини для голосування» не дає їм можливості повноцінно розвивати свою організаційну структуру, перетворюючи їх по-суті у «віртуальні» партії. Зрозуміло, що такий «електоральний» підхід до політичних партій не сприяє перетворенню їх у повноцінний та авторитетний інститут політичної системи» [3].

Таким чином, однією із головних проблем електорального вибору полягає у небезпеці перетворення «ситуації вибору» на симулякр. Це спотворює систему демократичного політичного представництва, віртуалізує політичні партії та, у підсумку, ірраціоналізує вибір громадян.

Список використаних джерел:

1. Кралуєк П. Симулякри українства. *Радіо Свобода*. 2012. 27 березня 2012. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24528167.html>
2. Олійник Ю. Ліберальний популізм: партії-симулякри олігархату. *Українські студії стратегічних досліджень*. 2021. 11 квітня. URL: <https://ussd.org.ua/2021/04/11/liberalnyj-populizm-partiyi-symulyakry-oligarhatu/>
3. Шведа Юрій. Політичні партії чи симулякри? *ZAXID.NET*. 2012. 29 травня. URL: https://zaxid.net/politichni_partiyi_chi_simulyakri_n1256271
4. Яковлев Д. В. Вибір київського князя: спадок, випадок, доля? *Молодий вчений*. 2015. № 5(4). С. 129–134. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_5\(4\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_5(4)_33)

Ключові слова: вибір, ситуація вибору, електоральний вибір, політичні партії, маркетинговий вибір, екзистенціальний вибір.

Key words: choice, choice situation, electoral choice, political parties, marketing choice, existential choice.

Калашнікова Людмила Володимирівна	
Соціальні практики забезпечення життя: особистісний вимір	217
Яковлева Лілія Іванівна	
Делегітимація влади як глобальний виклик XXI століття	221
Каретна Ольга Олександрівна	
Проблеми взаємовідносин молоді та старшого покоління	223
Шмаленко Юлія Іванівна	
Використання інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) у сучасній війні в Україні	226
Яценко Микола Анатолійович	
Дослідження сфери освіти на територіях, що постраждали внаслідок війни	229
Барасій Віта Юрійвна	
Розвиток соціальних мереж: синергія демократії та технологій	232
Безуглова Валерія Дмитрівна	
Комунікація у системі «населення-влада» під час криз: досвід України	235
Білий Веніамін Сергійович	
Виборчі та парламентські дебати: медіа-скандали vs. раціональна комунікація	239
Івановський Віктор Віталійович	
Система економічної демократії: синергія політичної науки та економічної теорії	241
Фартушний Дмитро Сергійович	
Ситуація вибору та електоральний вибір в Україні	243

СЕКЦІЯ 6

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна	
Психотехнології для регуляції та проживання стану тривоги	247
Корнута Людмила Михайлівна	
Створення психологічної безпеки в команді: роль лідера	252
Короход Ясмінна Джанівна,	
Татьянчиков Андрій Олександрович	
Деякі базові техніки гештальт-терапії для розвитку особистості	254
Лазор Катерина Петрівна	
Соціальна криза самоідентифікації особистості	257
Лісовенко Анна Федорівна	
Причини та методи корекції прокрастинації особистості	260
Ташматов Вячеслав Абдуллайович	
Професійна психологічна підготовка поліцейських в умовах війни	264